



INSTYTUT EKONOMIKI ROLNICTWA  
i GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ  
– PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY



AGENCJA  
RYNKU ROLNEGO

MINISTERSTWO ROLNICTWA i ROZWOJU WSI

NR  
47

# RYNEK MLEKA

## stan i perspektywy

P Ó Ł R O C Z N I K

CZASOPISMO UKAZUJE SIĘ OD 1991 ROKU

ISSN 1231-2673

# ANALIZY RYNKOWE

Redaktor naczelny  
Jadwiga Seremak-Bulge



WRZESIEŃ 2014

RADA PROGRAMOWA ROLNICZYCH ANALIZ EKONOMICZNYCH:

Maria Zwolińska (przewodnicząca)  
Stanisław Stańko (wiceprzewodniczący)  
Jadwiga Seremak-Bulge (redaktor naczelny)  
Piotr Szajner (sekretarz redakcji)  
Tadeusz Chrościcki  
Bogumiła Kasperowicz  
Krystyna Świetlik  
Iwona Szczepaniak  
Marzena Trajer  
Barbara Domaszewicz

KOMITET REDAKCYJNY:

Maria Zwolińska, Andrzej Kowalski, Jadwiga Seremak-Bulge, Piotr Szajner, Marzena Trajer,  
Ewa Machowina

REDAKTOR RYNKU MLEKA:

Jadwiga Seremak-Bulge

Czasopismo przygotowano w Zakładzie Badań Rynkowych IERiGŻ-PIB  
Świętokrzyska 20, 00-002 Warszawa  
Kierownik Zakładu – Piotr Szajner  
SKŁAD I DRUK: Dział Wydawnictw IERiGŻ-PIB  
NAKŁAD: 1345 egz. Ark. wyd. 4,56

Przy publikowaniu fragmentów analizy oraz informacji i danych liczbowych prosimy o podanie źródła

# Spis treści

Reasumpcja	3
Summary	4
I. Uwarunkowania makroekonomiczne <i>mgr Tadeusz Chrościcki</i>	6
II. Produkcja mleka <i>prof. dr hab. Jadwiga Seremak-Bulge</i>	7
III. Przetwórstwo mleka <i>prof. dr hab. Jadwiga Seremak-Bulge</i>	11
IV. Spożycie mleka i jego przetworów <i>dr hab. Krystyna Świetlik, prof. nadzw. IERiGŻ-PIB</i>	15
V. Handel zagraniczny mlekiem i jego przetworami <i>dr inż. Piotr Szajner</i>	20
VI. Interwencja na rynku mleka <i>mgr Joanna Sych-Winiarek</i>	26
VII. Ceny <i>prof. dr hab. Jadwiga Seremak-Bulge</i> <i>dr hab. Krystyna Świetlik, prof. nadzw. IERiGŻ-PIB</i>	28
Aneks	37



Krajowy rynek mleka w 2014 r. znajduje się pod wpływem pogarszającej się koniunktury na światowym rynku, którą pogłębia embargo rosyjskie na import żywności z Unii Europejskiej, Stanów Zjednoczonych, Kanady i Australii, a więc największych eksporterów przetworów mlecznych na świecie. Malejące wraz ze spadkiem cen światowych ceny uzyskiwane w eksporcie znalazły wyraz przede wszystkim w obniżce cen skupu mleka oraz cen zbytu przetworów mlecznych.

Produkcja i podaż mleka rosły natomiast pod wpływem wysokich cen mleka surowego, które w roku ubiegłym podniosły się do rekordowego poziomu prawie 154 zł/100 l w grudniu 2013 r. W pierwszym półroczu 2014 r. ceny te były o 16,2% wyższe niż w pierwszym półroczu 2013 r., mimo systematycznego spadku ich poziomów. Skup mleka w ciągu 8 miesięcy 2014 r. wzrósł o 7,8% do prawie 7 mld l i w całym roku może przekroczyć 10,3 mld l (10,6 mld kg). Zapowiada to przekroczenie kwot mlecznych w ostatnim roku kwotowania o ponad 5% i konieczność zapłacenia wysokich kar przez rolników, którzy przekroczą indywidualne kwoty mleczne, jeśli Komisja Europejska nie zmieni swego podejścia do ich egzekwowania. Ocenia się, że produkcja mleka może zwiększyć się w 2014 r. o 2,5% do 12,65 mld

(13,0 mld kg), wyłącznie pod wpływem wzrostu wydajności krów użytkowanych mlecznie o 4,4% do 5520 l (5682 kg).

Pogłowiu krów mlecznych zostało zmniejszone o 2,2% do prawie 2309 tys. szt. w czerwcu 2014 r. Pogłowiu to ograniczono wyłącznie w gospodarstwach indywidualnych (o 2,4% do 2193 tys. szt.), podczas gdy w gospodarstwach osób prawnych ich liczbę zwiększono o 2,5% do 115,7 tys. szt., pod wpływem ponad 10% wzrostu liczby krów w spółkach.

Przy znaczącym wzroście produkcji mleka wskaźnik samowystarczalności zwiększył się w 2014 r. o 1 pkt. proc. do prawie 110%, mimo większego spożycia mleka i jego przetworów. Bilansowe spożycie mleka (wraz z mlekiem użytym do produkcji masła) zwiększył się o 1,6% do 11,35 mld kg, a w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniesie 295 kg. Wpływnie na to większe spożycie artykułów mlecznych, które szacuje się na 210 l/mieszkańca w ekwiwalencie mleka surowego, oraz masła, które wzrosło do 4,2 kg/mieszkańca.

Dynamika wzrostu cen detalicznych artykułów mlecznych w 2014 r. wyraźnie zmalała w porównaniu z rokiem poprzednim, a od kwietnia mamy do czynienia z bezwzględny spadkiem

ich cen. Była ona jednak wyższa niż inflacja i przekraczała dynamikę wzrostu cen żywności ogółem.

Znacznie większe dostawy mleka do mleczarni oraz rozwijający się eksport skutkowały wzrostem przede wszystkim produkcji mleka w proszku (o ponad 63% do 135,7 tys. ton w pierwszych 7 miesiącach 2014 roku). Produkcja pozostałych przetworów została zwiększona w znacznie mniejszym stopniu, bo o 0,8-1,7% w przypadku mleka płynnego do bezpośredniego spożycia i serów oraz o 4,5-8,4% w przypadku masła i śmietany. Zmniejszono natomiast produkcję fermentowanych napojów mlecznych (o 1,7%), mleka skondensowanego (o 3,0%), serów topionych (o 4,8%) oraz serwatki (o 4,0%, w tym serwatki suszonej o 9,4%).

Skutki pogarszającej się koniunktury na światowym rynku były widoczne przede wszystkim w spadku cen zbytu (o 6% w okresie od grudnia 2013 r. do lipca 2014 r.) oraz pogorszeniu się rentowności przetwórstwa mleka, do której przyczyniły się także wysokie koszty surowcowe. Przy ponad 13% wzroście wartości produkcji sprzedanej mleczarni (do 15,9 mld zł w pierwszym półroczu 2014 r.) wartość zysku brutto zmalała o ponad 40% do 269 mln zł. Pogorszyły

Tabela 1

Bilans mleka (w tys. ton)<sup>1</sup>

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014 <sup>a)</sup>	2015 <sup>b)</sup>
Produkcja	12434	12685	12736	13049	13274
w tym mleka krowiego	12405	12659	12710	13023	13247
Import <sup>c)</sup>	927	924	1260	1338	1040
Razem do dyspozycji	13361	13609	13995	14387	14314
Eksport <sup>c)</sup>	2166	2308	2305	2518	2470
Na pasze	532	515	515	515	515
Na spożycie	10663	10787	11175	11354	11329
w tym samozaopatrzenie	1904	1659	1647	1647	1441
Razem rozchody	13361	13609	13995	14387	14314
<b>Samowystarczalność<sup>d)</sup> (%)</b>	<b>110,8</b>	<b>112,0</b>	<b>108,7</b>	<b>109,7</b>	<b>111,8</b>

<sup>a)</sup> Szacunek IERiGŻ-PIB na podstawie I półroczu.

<sup>b)</sup> Prognoza IERiGŻ-PIB.

<sup>c)</sup> Wolumen eksportu i importu obliczono wykorzystując współczynniki zawartości suchej masy, zgodnie z rozdziałem V.

<sup>d)</sup> Liczona jako stosunek produkcji do zużycia wewnętrznego (spożycie plus zużycie paszowe).

Źródło: Obliczenia IERiGŻ-PIB na podstawie danych GUS i CAAC.

<sup>1</sup> Liczby względne (wskaźniki, odsetki) w całym raporcie obliczono z reguły na podstawie danych bezwzględnych wyrażonych z większą dokładnością niż podano w publikacji. Ze względu na zaokrąglenia danych w niektórych przypadkach sumy składników mogą się różnić od podanych wielkości ogółem.

się wszystkie wskaźniki rentowności, które spadły do najniższego poziomu od 2009 r. Mimo to wartość inwestycji wzrosła i przekroczyła o 6% wartość odpisów amortyzacyjnych. Poprawiła się efektywność przetwórstwa. Zatrudnienie zmalało o 0,8%, a wydajność pracy mierzona wartością sprzedaży przypadającą na 1 zatrudnionego wzrosła o ponad 13% do 489 tys. zł. Wyraźnie zmniejszyły się koszty finansowe, przy wysokiej, mimo niewielkiego pogorszenia, płynności finansowej. Znacząco zmniejszył się udział firm rentownych w ogólnej liczbie firm zajmujących się przetwórstwem mleka oraz w wartości sprzedaży sektora mleczarskiego.

Wyraźnie zwiększyły się obroty handlowe artykułami mlecznymi. W pierwszym półroczu 2014 r. wolumen eksportu wzrósł w porównaniu z takim samym okresem roku poprzedniego o ponad 26% do 1440 mln l w ekwiwalencie mleka surowego. Jego wartość przekroczyła 1 mld EUR (wzrost o ponad 22%), głównie ze względu na zmianę struktury eksportu, przy niższych o 3,6% przeciętnych cenach transakcyjnych. Import w tym czasie zwiększył się ilościowo o ponad 52% do 840 mln l, a jego wartość o 34,5% i przekroczyła 419 mln EUR, przy niższych o ponad 14% średnich cenach transakcyjnych. Dodatkowo saldo było większe niż w pierwszym półroczu 2013 r. o ponad 15% i wyniosło prawie 611 mln EUR, a nadwyżka ilo-

ściowa eksportu nad importem została zwiększona tylko o 2% do 600 mln l.

Wyhamowanie dynamiki eksportu w drugiej połowie 2014 r. sprawi, że jego wzrost w całym 2014 r. będzie mniejszy. Eksport może się zwiększyć ilościowo o ok. 12% do 2,5 mld l ekwiwalentu mleka surowego, a jego wartość ze względu na niższe ceny może zwiększyć się o ok. 2% do 1,75 mld EUR. Spadek importu w drugim półroczu 2014 r. będzie głębszy. Z tego powodu wielkość importu w całym roku może być większa niż w 2013 r. tylko o 6,6%, a jego wartość może być nawet mniejsza niż w roku ubiegłym i wynieść 650 mln EUR.

## SUMMARY

---

In 2014, the domestic milk market is influenced by the worse economic situation in the global market, exacerbated by the Russian embargo on the imports of food from the European Union, the United States, Canada and Australia, i.e. the largest dairy product exporters in the world. The falling export prices, which follow the drop in global prices, were reflected in the lower milk purchase prices and the sales prices of dairy products.

However, the production and supply of milk increased due to the high raw milk prices, which reached a record high of nearly PLN 154 per 100 litres in December 2013. In the first half of 2014, those prices were 16.2% higher than in the first half of 2013, despite their continuous fall. Over the eight months of 2014, the purchase of milk increased by 7.8% to nearly 7 billion litres and may exceed 10.3 billion litres for the whole year (10.6 billion kg). This indicates that in the last year of quoting, the milk quota will be exceeded by more than 5%, and farmers who exceed individual milk quotas will have to pay high penalties if the European Commission does not change its approach to enforcing them. It is estimated that in 2014, milk production may increase by 2.5% to reach 12.65 billion litres (13.0 billion kg), solely due to the higher milk yield of dairy cows, which grew by 4.4% to reach 5520 l (5682 kg).

The population of dairy cows was reduced by 2.2% to nearly 2309 thousand animals in June 2014. The population was reduced only in individual farms

(by 2.4% to 2193 thousand animals), while in farms of legal persons their number increased by 2.5% to 115.7 thousand animals, which was influenced by a 10% growth in the number of cows in enterprises.

With the significant increase in the production of milk, in 2014 the self-sufficiency ratio will increase by 1 percentage point to nearly 110%, despite the higher consumption of milk and its products. Statistical milk consumption (including milk used for butter production) will increase by 1.6% to 11.35 billion kg, and will amount to 295 kg per capita. This will entail higher consumption of dairy products, estimated at 210 l per capita in raw milk equivalent, and of butter, which will increase to 4.2 kg per capita.

In 2014, the growth rate of the retail prices of milk products dropped significantly as compared to the previous year, and since April their prices have been falling in absolute terms. However, the growth rate was higher than inflation and exceeded the overall growth rate for food prices.

The much greater supply of milk to dairy producers and the growing exports resulted first and foremost in the higher production of milk powder (an increase of more than 63% to 135.7 thousand tonnes in the first seven months of 2014). The production of other products increased to a much smaller extent, i.e. by 0.8-1.7% in the case of liquid milk for direct consumption and cheeses, and by 4.5-8.4% in the

case of butter and cream. On the other hand, reductions were observed in the production of fermented milk drinks (by 1.7%), condensed milk (by 3.0%), processed cheese (by 4.8%) and whey (by 4.0%, including dried whey – by 9.4%).

The effects of the worsening economic cycle in the global market were visible mostly in the drop of sales prices (by 6% between December 2013 and July 2014), and in the deteriorated profitability of milk processing, which also followed from high raw material prices. With the value of production sold to dairy producers more than 13% higher (to PLN 15.9 billion in the first half of 2014), gross earnings decreased by more than 40%, to PLN 269 million. All profitability indicators have deteriorated, reaching record lows since 2009. Nevertheless, the value of investments increased and exceeded the value of depreciation write-offs by 6%. The efficiency of processing improved. Employment decreased by 0.8%, and labour productivity as measured by the value of sales per employee increased by more than 13%, to PLN 489 thousand. Financial costs decreased significantly, while financial liquidity was high despite slight deterioration. The share of profitable companies in the total number of processing companies and in the sales value of the sector decreased significantly.

Trade in dairy products has increased significantly. In the first half of 2014, the volume of exports as compared to the same period of last year increased by more than 26%, to 1440 million litres

in raw milk equivalent. Its value exceeded EUR 1 billion (an increase of more than 22%), mainly due to the change in the structure of exports, with average transaction prices 3.6% lower. Over that period, imports grew in terms of quantity by 52% to 840 million litres, and its value increased by 34.5%, exceeding EUR 419 million, with average transaction prices more than 14% lower. The positive ba-

lance was more than 15% greater than in the first half of 2013 and amounted to nearly EUR 611 million, while the quantity surplus of exports over imports only increased by 2%, to 600 million litres.

The halted growth rate of exports in the second half of 2014 will lower the overall growth rate for the entire year of 2014. The volume of exports may

increase by ca. 12% to 2.5 billion litres in raw milk equivalent, and its value – due to the lower prices – may grow by ca. 2% to EUR 1.75 billion. The drop in imports in the second half of 2014 will be deeper. For that reason, the volume of imports over the entire year may be only 6.6% higher than in 2013, while its value may be even smaller than last year, amounting EUR 650 million.

**Table 1**  
**Milk balance (in thousand tonnes)<sup>1</sup>**

Specification	2011	2012	2013	2014 <sup>a)</sup>	2015 <sup>b)</sup>
Production	12434	12685	12736	13049	13274
including cow milk	12405	12659	12710	13023	13247
Imports <sup>c)</sup>	927	924	1260	1338	1040
Total at the disposal	13361	13609	13995	14387	14314
Exports <sup>e)</sup>	2166	2308	2305	2518	2470
For animal feed	532	515	515	515	515
For consumption	10663	10787	11175	11354	11329
including self-supply	1904	1659	1647	1647	1441
Total uses	13361	13609	13995	14387	14314
<b>Self-sufficiency <sup>d)</sup> (%)</b>	<b>110.8</b>	<b>112.0</b>	<b>108.7</b>	<b>109.7</b>	<b>111.8</b>

<sup>a)</sup> IAFE-NRI estimates based on results for the first half of the year.

<sup>b)</sup> IAFE-NRI forecast.

<sup>c)</sup> The volume of exports and imports was calculated with the use of dry matter content coefficients in line with Chapter 5.

<sup>d)</sup> Calculated as the ratio of production to internal consumption (food use plus feed use).

*Source: IAFE-NRI calculations based on data from the CSO and the Analytical Centre of Customs Administration.*

<sup>1</sup> In the entire report, the relative numbers (indicators, percentages) were generally calculated on the basis of absolute data, expressed with greater precision than in the text. Owing to the rounding-up of data, in some cases the sums of components may differ from the overall amounts presented.

## WARUNKI PRENUMERATY

Prenumerata realizowana przez Dział Wydawnictw IERiGŻ-PIB.

Zamówienia na prenumeratę w wersji papierowej i na e-wydania można składać bezpośrednio na stronie <http://ierigz.waw.pl/publikacje>.

Ewentualne pytania prosimy kierować na adres e-mail: [dw@ierigz.waw.pl](mailto:dw@ierigz.waw.pl) lub kontaktując się telefonicznie – Barbara Walkiewicz, tel.: 22 50 54 685 lub faks: 22 50 54 636 w godzinach 8:00-16:00.

Prenumeratę i sprzedaż pojedynczych egzemplarzy prowadzi Dział Wydawnictw IERiGŻ-PIB, 00-002 Warszawa, ul. Świętokrzyska 20 (wejście od ul. Szkolnej 2/4) pokój numer 3.

Prenumerata roczna 2 egz. w 2014 r.:

- wersja papierowa – 42 zł.
- wersja elektroniczna – 42 zł.

Zamówienia na prenumeratę wraz z dowodem wpłaty prosimy przysyłać na adres:

- Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy, Dział Wydawnictw, ul. Świętokrzyska 20
- e-mail: [dw@ierigz.waw.pl](mailto:dw@ierigz.waw.pl)

Przedpłaty na prenumeratę należy wpłacać na konto Instytutu:  
PEKAO S.A. IV O/Warszawa nr 68 1240 1053 1111 0010 1493 6433

W tytule przelewu prosimy podać tytuł analizy i jej numer.



# Druk i usługi poligraficzne dostosowane do Twoich potrzeb!

Wykorzystujemy nowoczesne systemy druku cyfrowego dające wierne odwzorowanie obrazu, pozwalające w krótkim czasie na druk czarno-białych i barwnych materiałów w najwyższej jakości.

W naszej ofercie znajdują Państwo **usługi drukarni** (wizytówki, ulotki, papiery firmowe, foldery, broszury, książki, gazetki reklamowe, plakaty, materiały szkoleniowe, nadruki na kopertach, widokówki, zaproszenia, identyfikatory, dyplomy, etykiety, naklejki) jak i cały wachlarz **usług introligatorskich**.

Zaproponujemy indywidualną wycenę i dobór najlepszej techniki wydruku, aby otrzymany finalny produkt cechował się najlepszą jakością i atrakcyjną ceną.

**Zapraszamy do korzystania z naszych usług**

Dział Wydawnictw  
ul. Szkolna 2/4

tel. (22) 50 54 520, (22) 50 54 430  
fax (22) 50 54 636, e-mail: [dw@ierigz.waw.pl](mailto:dw@ierigz.waw.pl)



Prenumerata Analizy (2 zeszyty) w 2014 roku wynosi 42 zł.  
Zamówienia z podaniem tytułu i ilości egzemplarzy prosimy kierować do Działu Wydawnictw Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowego Instytutu Badawczego, ul. Świętokrzyska 20, 00-002 Warszawa. Tel.: (22) 505-46-85, faks: 505-46-36  
e-mail: [dw@ierigz.waw.pl](mailto:dw@ierigz.waw.pl) <http://www.ierigz.waw.pl>